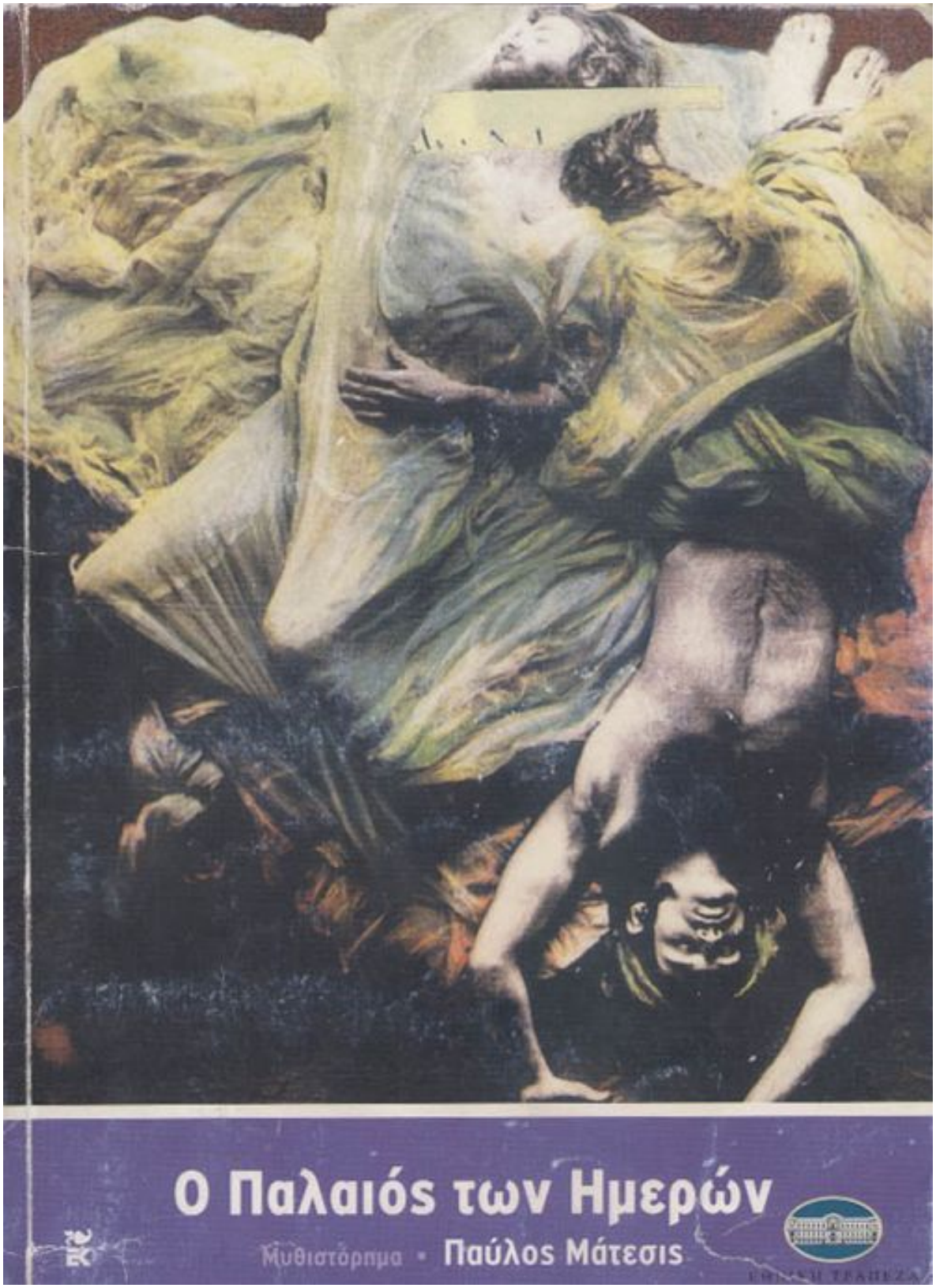
Ο Παλαιός των Ημερών
Μυθιστόρημα • Παύλος Μάτεσις

Πρώτη έκδοση πριν από 22 χρόνια, με διθυραμβικές κριτικές, ο «Παλαιός των Ημερών» του Παύλου Μάτεσι , δεν θα πάψει ποτέ, ίσως, να είναι επίκαιρος.

Κι' αυτή η τόσο αυστηρή, απόλυτη λέξη το «ποτέ», θα χάσει την ισχύ της, στη συγκεκριμένη περίπτωση αν και όταν ο σύγχρονος άνθρωπος καταφέρει να απομακρυνθεί από την δεισιδαιμονία.

Τότε που οι γνώσεις και η αντίληψή του θα υπερισχύσουν των προλήψεων. Χωρίς ωστόσο να μετατραπεί σε μια αμοραλιστική φιγούρα.

Ο συγγραφέας στήνει την αφήγηση του σε χρόνους παλαιούς, μακρινούς και περασμένους. Μα δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο μύθος του έχει σύγχρονες προεκτάσεις, σημερινές παραβολές.

Πέρα από την ιδέα ο εκλιπών ήταν και μέγας μάστορας του λόγου. Λεξιπλάστης, με ανορθόδοξη γραφή, αν υποτεθεί ότι υπάρχει ορθοδοξία στη γραφή, ικανός είτε να εκπλήσσει, είτε να συγκινεί, είτε να εγκλωβίζει τον αναγνώστη, είτε όλα μαζί και ταυτοχρόνως. Κινείται με άνεση σε πλαίσια παράδοξα. Είναι το είδος της τέχνης του αυτό.

Έτσι κινείται και εδώ. Κρατά το λόγο του χαμηλά. Ταπεινό. Μα βγάζει μια τρομερή δύναμη, ένα ανθρώπινα σοφό αποτέλεσμα. Ιδού μια συλλογή από μικρά αριστουργήματα:

«…και το παιδί το φιλούσε πολύ σπάνια, για να μην το χορτάσει, και να μην φανεί ασεβής και θυμώσει η Παναγιά που το δικό της παιδί της είχαν σκοτώσει..»

«Δεν θα τον ξεχάσεις. Και δεν θα χάσεις το πένθος σου. Το πένθος είναι κέρδος. Όταν πενθείς, οι μέρες πλαταίνουν, διότι είναι τιμαλφείς πλέον»

«Δεν ξέβαψε το πρόσωπό της, ήθελε να της μείνει λίγη γιορτή απάνω της»

«Ο πλήρης βίος έχει χαρές ολίγες και δοκιμασίες συνεχείς. Εμείς, δίχως τη δοκιμασία, ζούμε σά γυναίκα που δεν γέννησε ποτέ τη, αμφιβάλλουμε για τη μέλλουσα ζωή μας»

«Ευτυχώς έχω τη λαγνεία μου και μου δροσίζει τους πόνους της ασθένειας»

«Το χωριό σας, έχει την υγεία του κα για αυτό ζει άδοξα. Όμως παρακαλάτε νάχετε την υγεία σας και ας ζείτε άδοξα.»

«Δοκιμασίες να προσδοκάτε»

«Τη ζωή δεν μπορείτε να την αποφύγετε, είναι μεταδοτική, σαν θανατηφόρο μόλεμα»

«εμείς γεννηθήκαμε για να πεθάνουμε, δεν θα αστράψουμε ποτέ»

«το μόνο που παραδέχομαι εγώ για θαυματουργό είναι ο έρωτάς μου»

«άγιος, άγιος μονάχα έχει το δικαίωμα σε τέτοια ομορφιά»

Δεν μας υποδεικνύει, το δρόμο της άρνησης στην υποταγή της θρησκευτικότητας, δεν μας ωθεί σε μια αντίδραση, αλλά μας ξεναγεί στο χώρο της πλήρους αποδοχής της και στήνει το σκηνικό της κόλασης της.

Δεν λησμονεί τις επιδράσεις μιας άλλης κουλτούρας καθώς όλη η σύλληψη της ιστορίας του Νάθαν, τους εξαμερικανισμένου Ναθαναήλ, που επιστρέφει στο χωριό, είναι μια πικρή

αλληγορία, για το πόσο και πως επιδρά ο δυτικός τρόπος ζωής, σαρώνοντας συνήθειες, έθιμα και κυρίως ηθικές. Σε κάνει να σιχαθείς τους γηγενείς, να μισήσεις τη φτώχια τους που αναντίρρητα συνέτεινε στον εξευτελισμό τους, σχεδόν θα θελήσεις να τους τιμωρήσεις. Είναι βαθιά συναισθηματιογόνος.

Η συλλογή του από τα Ελληνικά στοιχεία είναι μεγάλη, και διάσπαρτη μέσα στο πλούσιο χρονικό πλαίσιο της Ιστορίας μας.

Γράφει πολυτονικό, κι επειδή μεταφράστηκε σε 14 γλώσσες, υποθέτω ότι είναι εφιάλτης του μεταφραστή, ενώ φαντάζομαι ότι οι αλλοδαποί μεταφραστές θα έχουν ακόμα δυσκολότερο έργο να επιτελέσουν.

Αντε τώρα να είσαι Γάλλος, Βέλγος ή Ισπανός και να θες να μεταφράσεις το φορτσέρι, την κλαβανή, την μπατανία. Καλά, προφανώς θα υπάρχουν κάποιες αντίστοιχες λέξεις, αλλά το νόημα του «ξερικού», του «απίθωσε» του «απογκρέμισε», του «κομπογιαννίτη», του «αγιοτικού», του «απίστομα», του «μια ανάβρα ζήλειας», του «πυριστεφούς», του «άνθρωποι έμπρεποι», του «θεοργού», πως να το αποδώσεις σε αλλότριες γλώσσες;